

end at opnå den højeste grad af nøjagtighed. Prognoserne kan i høj grad være udtryk for en ønsket udvikling. En summering af delresultaterne svarer næppe til resultaterne for helheden. En kritisk vurdering af regionplanernes planlægningsgrundlag havde været et værdifuldt bidrag til bogens artikler.

I det afsluttende kapitel diskutere Sven Illeris og Torben P. Jensen planlægningsforudsætninger og påpeger herunder, at planlægning nødvendigvis må baseres på såvel bløde data, for eksempel interviews, og hårde data for eksempel i form af offentlig tilgængelig statistik, uanset at specielt brugen af bløde data medfører risiko for manglende realisme i udsagnene og dermed usikkerhed i planlægningsgrundlaget.

Bogen giver et tilfredsstillende overblik over de forskellige analyser, der er iværksat inden for dette ormdå, samt redegør for ud fra hvilke forudsætninger og modelopbygninger, dette arbejde finder sted. Det er ikke analysernes primære formål at forklare, men derimod at beskrive. Men resultaterne viser samtidig med al tydelighed de mange usikkerhedsfaktorer, der indgår i de enkelte modeller og i prognosevirksomhed generelt.

Som anført i bogens indledning har bogens bidragydere kun i meget begrænset udstrækning behandlet emnet ud fra en teoretisk angrebsvinkel herunder inddraget forklaringer, årsagssammenhænge og politiske målsætninger. Dette er selvfølgelig et valg, men kan virke som en svaghed. Prognosevirksomhed kan næppe begrænses til at være en 'teknisk' disciplin.

Erik Ravn

John Lewis Gaddis, *Strategies of Containment. A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy*, New York/Oxford: Oxford University Press 1982, 432 s., \$ 25.

Det bør slås fast med det samme og uden forbehold – de kommer senere – , at John Lewis Gaddis her har præsteret et aldeles fremragende værk til forståelse af hele efterkrigstidens amerikanske udenrigspolitik. Det er af en kvalitet, som hæver det langt over gennemsnittet. Det er funderet på overordentlig omfattende kildestudier og alene den blotte fremlæggelse af essensen af dette store og til dels upublicerede materiale giver det værdi og interesse. Væsentligere er, at det tillige er båret af en klar, stringent gennemført og logisk tolkningsmodel, som fortjener betydelig opmærksomhed. Og det bærer endelig præg af at være gennemskrevet mange gange og omhyggeligt, således at læseren side efter side kan glæde sig over et smukt og præcist sprog.

Når det ligger denne anmelder så meget på sinde at understrege den lodighed og kvalitet, der præger det her foreliggende arbejde fra Gaddis' hånd, skyldes det også, at der kan sættes spørgsmålstegn ved om ikke værkets bærende konstruktion så dog i flere tilfælde dets metode. Dette bør imidlertid ikke føre til anden konklusion end den og den alene, at det nu én gang altid vil være sådan, at den vidtfavnende, dristige, spændende og originale analyse er mere åben for kritik end den

end at opnå den højeste grad af nøjagtighed. Prognoserne kan i høj grad være udtryk for en ønsket udvikling. En summering af delresultaterne svarer næppe til resultaterne for helheden. En kritisk vurdering af regionplanernes planlægningsgrundlag havde været et værdifuldt bidrag til bogens artikler.

I det afsluttende kapitel diskutere Sven Illeris og Torben P. Jensen planlægningsforudsætninger og påpeger herunder, at planlægning nødvendigvis må baseres på såvel bløde data, for eksempel interviews, og hårde data for eksempel i form af offentlig tilgængelig statistik, uanset at specielt brugen af bløde data medfører risiko for manglende realisme i udsagnene og dermed usikkerhed i planlægningsgrundlaget.

Bogen giver et tilfredsstillende overblik over de forskellige analyser, der er iværksat inden for dette område, samt redegør for ud fra hvilke forudsætninger og modelopbygninger, dette arbejde finder sted. Det er ikke analysernes primære formål at forklare, men derimod at beskrive. Men resultaterne viser samtidig med al tydelighed de mange usikkerhedsfaktorer, der indgår i de enkelte modeller og i prognosevirksomhed generelt.

Som anført i bogens indledning har bogens bidragydere kun i meget begrænset udstrækning behandlet emnet ud fra en teoretisk angrebsvinkel herunder inddraget forklaringer, årsagssammenhænge og politiske målsætninger. Dette er selvfølgelig et valg, men kan virke som en svaghed. Prognosevirksomhed kan næppe begrænses til at være en 'teknisk' disciplin.

Erik Ravn

John Lewis Gaddis, *Strategies of Containment. A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy*, New York/Oxford: Oxford University Press 1982, 432 s., \$ 25.

Det bør slås fast med det samme og uden forbehold – de kommer senere – , at John Lewis Gaddis her har præsteret et aldeles fremragende værk til forståelse af hele efterkrigstidens amerikanske udenrigspolitik. Det er af en kvalitet, som hæver det langt over gennemsnittet. Det er funderet på overordentlig omfattende kildestudier og alene den blotte fremlæggelse af essensen af dette store og til dels upublicerede materiale giver det værdi og interesse. Væsentligere er, at det tillige er båret af en klar, stringent gennemført og logisk tolkningsmodel, som fortjener betydelig opmærksomhed. Og det bærer endelig præg af at være gennemskrevet mange gange og omhyggeligt, således at læseren side efter side kan glæde sig over et smukt og præcist sprog.

Når det ligger denne anmelder så meget på sinde at understrege den lodighed og kvalitet, der præger det her foreliggende arbejde fra Gaddis' hånd, skyldes det også, at der kan sættes spørgsmålstegn ved om ikke værkets bærende konstruktion så dog i flere tilfælde dets metode. Dette bør imidlertid ikke føre til anden konklusion end den og den alene, at det nu én gang altid vil være sådan, at den vidtfavnende, dristige, spændende og originale analyse er mere åben for kritik end den

lille forsigtige, omhyggeligt afgrænsede og afrundede delstudie – hvor den forskningsmæssige givtighed og politiske relevans til gengæld også kan ligge på et meget mindre sted.

En kompliment må i øvrigt også gives Gaddis med det samme – han kan fatte sig i korthed! Hele den amerikanske udenrigspolitik og ganske meget af amerikansk indenrigspolitik præsenteret og analyseret i en tekstdel på ikke mere en 350 sider. Gaddis har – efter min mening klogeligt – valgt at undlade at konkurrere med længden af Jules Romains' klassiske romanværker, en konkurrence som ellers så mange amerikanske samtidshistorikere/politologer med meget vekslende held synes at have kastet sig ud i.

Gaddis er professor i historie ved Ohio Universitet. Han har tidligere også undervist i strategi på US Naval War College. Hans tidligere arbejder har næsten undtagelsesfrit været koncentreret om den umiddelbare efterkrigstid og den kolde krigs begyndelse.

Den foreliggende bog bygger blandt andet på et omfattende og upubliceret materiale i amerikanske præsidentielle arkiver samt andre kendte personligheders privatarkiver, for eksempel George F. Kennans. Det drager også megen nytte af det kolossale materiale, som blandt andet kongreshøringer stiller til forskerens rådighed. Det er vel næsten overflødigt at tilføje, at der i Gaddis' litteraturliste ikke savnes mange bøger, det er værd at føle et savn over. Dog noterer man sig med en vis forbløffelse, at Raymond Arons tankevækkede og originale analyse af amerikansk udenrigspolitik: *Republique Imperiale. Les Etats-Unis dans le Monde 1945-1972*, Paris 1973, som oven i købet siden, så vidt jeg ved, er oversat til engelsk, ikke er at finde i litteraturfortegnelsen. Uanset dette slår det benytteren af denne litteraturliste endnu en gang, hvor forbavsende lidt der gøres i amerikansk samtidshistorie af europæiske forskere. Og hvor det lidet, der gøres, end ikke når over på den anden side af dammen. Dét er et reelt savn, for der er næppe tvivl om, at ligesom amerikanske forskeres bidrag til for eksempel litteraturen og diskussionen omkring europæisk integration og/eller samarbejde har været yderst velkommen og gensidigt befrugtende, så ville det samme være tilfældet med et mere aktivt europæisk engagement i studiet af amerikansk historie.

Gaddis' hovedtese er enkel: Amerikansk udenrigspolitikens hovedkomponent siden Den anden Verdenskrigs afslutning har været et forsøg på inddæmning af sovjetisk magt og indflydelse. Der kan skelnes imellem to hovedformer for inddæmningspolitik: den symmetriske, som over en bank vil modstå ethvert sovjetisk fremstød, stort eller lille eller næsten kun påtænkt i enhver del af verden, og den asymmetriske hvor der differentieres efter den interesse, USA selv måtte have i de pågældende spørgsmål, og hvor der ikke automatisk gives gensvar på det samme område men altid på et, hvor den amerikanske styrke er den største. Det første fører til et perimetre-forsvar, det andet til et punkt-forsvar. Heraf igen følger at det første involverer sig i flere væbnede konflikter end det sidste, men med ringere risiko for eskalation til de nuklear-strategiske niveau, mens det sidste bevidst opererer med risikoen for eskalering for at undgå direkte væbnede konflikter overhovedet eller for at bringe dem til afslutning hurtigere end det ellers ville have været muligt. Vandskellene i amerikansk efterkrigspolitik bliver da 1950, hvor den symmetriske inddæmning med NSC-68 vinder overhånd i Truman-

administrationen, 1953 hvor den afløses af den asymmetriske inddæmning med »New Look« og Eisenhower, 1961 hvor Kennedy og senere Johnson vender tilbage til den symmetriske inddæmning og kodificerer den i »flexible response-doktrinen«, og 1969 hvor Nixon/Kissinger på ny vælger den asymmetriske inddæmning, efter Gaddis' mening i forbavsende overensstemmelse med George F. Kennans rekommendationer fra de første efterkrigsår.

Analysen gennemføres efter et fast mønster for hvert af de beskrevne tempi: først en omhyggelig rekonstruktion af det idémæssige grundlag, derefter en noget mere kursorisk præget undersøgelse af hvorledes dette omsættes til praktisk politik.

Ovenstående meget korte sammendrag yder naturligvis ikke forfatteren fuld retfærdighed: hvad der i bogen fremstilles meget nuanceret og argumenterende kan i denne gengivelse komme til at fremtræde som en unødigt stiv spændetrøje. Resumeet skulle dog kunne give et indtryk af, at det drejer sig om en analyse, som i mangt og meget vil ægge til modsigelse, men som det ikke er let at ryste af sig som uvedkommende. Og endelig er resumeet gjort ud fra en erkendelse af, at det vil være fuldstændig uoverkommeligt inden for en anmeldelses rammer at tage enkeltspørgsmål op i en bog af denne karakter.

Der er ikke mange sider hvor ikke den ene eller anden refleksion eller modsigelse trænger sig på. Jeg tror således, at Gaddis' øjensynlige entusiasme for Kennan fører ham ud i en til tider næsten grotesk overvurdering af Kennans logiske konsistens og tankeklarhed. Jeg tror også, at Gaddis' hele behandling af »flexible response-doktrinen« bliver mere vild- end vejledende, fordi den vurderes på det grundlag, den ikke i første instans var tænkt til og i hvert tilfælde ikke passende til, nemlig Vietnam. Og jeg tror endelig, at Gaddis' noget tøvende, men dog gennemførte afslutningsvise forsøg på et ægteskab mellem en art økonomisk determinisme og strategiske doktriner bedst havde været gemt og glemt – for ved nøjere eftertanke opløses et par i øvrigt nydeligt skrevne sider til en banalitet, der i hvert tilfælde ingen lovmæssighed kan bære.

Men lader vi detaljerne hvile og ser på det store billede er der navnlig to træk ved bogen, som har givet denne anmelder anledning til nogen uro. De har begge at gøre med forfatterens metode.

Det ene træk er Gaddis' anvendelse af sit overordentlig omfattende kildemateriale. Kun et enkelt eksempel skal gives men der er flere: Eisenhower citeres p. 133 for to yderst interessante sæt bemærkninger om Korea-krigen. Det ene sæt, fremgår det af hovedteksten, er fra 1953, det andet fra 1954. De passer udmærket sammen og supplerer hinanden fortræffeligt – problemet er blot, at går man noteapparatet nøjere igennem, viser det sig, at i det ene tilfælde drejer det sig om bemærkninger i et privat brev (som oven i købet aldrig blev afsendt) og i det andet tilfælde om bemærkninger i en offentlig tale. Denne ukommenterede sammenkobling af kilder med meget forskellig status og valør for at give et velafrundet billede i bogens tekstdel er et gennemgående træk. Det er ikke uden ricisi, og det bør i hvert tilfælde ikke gøres ukommenteret. Det behøver ikke at udarte sig til en kildekritisk eksercits side op og side ned, men det kan gøres både kort og koncist i selve teksten og hvis ikke dér, så i hvert tilfælde som et absolut minimum eksplicit i noteapparatet.

Det andet træk, der vækker en vis uro kommer måske tydeligst frem på bogens allersidste side, hvor Gaddis med et næsten hørligt »heureka« konstaterer, at det er påfaldende, i hvor høj grad 30 års inddæmningspolitik har været produktet af amerikansk politik og ikke af, hvad Sovjetunionen har gjort eller hvad der i øvrigt er sket i verden. Det kan, skriver Gaddis, forbavsende minde om Kennans karakteristik af formuleringen af sovjetisk udenrigspolitik i det berømte »lange telegram« eller »X-artiklen« i *Foreign Affairs* fra 1947.

Tanken er interessant. Problemet er imidlertid, at Gaddis næsten må ende præcis der, fordi bogen, således som den er opbygget, i virkeligheden er blevet til en studie i lag på lag af amerikanske perceptioner af amerikansk udenrigspolitik og verden omkring USA. Korrektivet til et sæt perceptioner er næsten uvægerligt hver gang et andet sæt perceptioner: andre politikeres, andre embedsmænds, offentlighedens. Korrektivet er næsten aldrig det, det snarere burde være og i mange tilfælde nu kan være, nemlig hvad skete der rent faktisk, med den usikkerhed fastslåelsen heraf nu altid må indebære. Korrektivet er med jævne mellemrum, og det er her Gaddis er bedst, hvilke begrænsninger der på et givet tidspunkt rent faktisk forelå for de politiske beslutningstageres handlemuligheder. Det er i det mindste en væsentlig forbedring i forhold til perceptionsanalyse af perceptioner – forbindelsen til den virkelighed, som jo trods alt er der, kan hurtigt blive meget tynd med denne fremgangsmåde. Dette være ikke sagt for at frakende perceptionsanalysens betydning – den kan være et yderst nyttigt supplement, men kommer den til at dominere, letter konstruktionerne i bogstaveligste forstand fra jordens overflade. Gaddis selv er øjensynlig meget vel klar over perceptionsanalysens svagheder, men det forekommer mig alligevel, at hovedtanken mod denne bog må blive præcis overdreven brug heraf.

En sidste bemærkning skal være den, at den (fortjente) rehabilitering af Eisenhower og allerede begyndende samme af Kissinger tydeligt aspejles hos Gaddis. Han går vel ikke helt så langt som Greenstein, *The Hidden-Hand Presidency, Eisenhower as a Leader*, Bantam Books, 1982, men han går så langt, at man roligt tør fastslå at tidligere tiders overfladiske billede af en flegmatisk golfspillende og ineffektiv præsident nu er endegyldigt manet i jorden. Om Kissinger er alene at tilføje, at vil man vide mere om hans periode, er der intet bedre sted at gå hen end de foreløbig 2.500 sider, han selv har offentliggjort i *White House Years* og *Years of Upheaval* – Norman Podhoretz, en af Kissingers skarpeste kritikere, har i en anmeldelse af dem i *Commentary* i juni 1982 skrevet: »I think it is important, and especially for one like myself who was and remains opposed to the political strategy in whose defense these memoirs were written, to emphasize that they have already earned a place among the great books of their kind and among the great works of our time«.

Uden at ville anvende tilsvarende blomstersprog om Gaddis' seneste bog, tror jeg ikke, man vil gå for langt ved at konstatere, at den bliver et af standardværkerne om amerikansk udenrigspolitik 1945-1980. Og et af de bedste.

Niels Egelund